

Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет
Кафедра історії та теорії національного і
міжнародного права

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри історії та
теорії національного і
міжнародного права
Надія ЗАДОРЖНЯ

«09» вересня 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Державне право зарубіжних країн

спеціальність 081 Право
ступень вищої освіти бакалавр

Історико-юридичний факультет

Робоча програма з курсу «Державне право зарубіжних країн» для студентів 2 курсу історико-юридичного факультету за спеціальністю 081 Право

Розробник:

Томіліна Юлія Євгенівна, старша викладачка кафедри історії та теорії національного і міжнародного права.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри історії та теорії національного і міжнародного права

Протокол від «09» вересня 2019 року №2

Завідувачка кафедри історії та теорії національного і міжнародного права

(підпис)

Надія ЗАДОРЖНЯ
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3,5	Галузь знань <u>08 Право</u> (шифр і назва)	<u>Обов’язковий компонент</u> (за вибором)	
Змістових модулів – 2	Спеціальність: <u>081 Право</u> (шифр і назва)	Рік підготовки	
Загальна кількість годин – 105		2-й	2-й
		Семестр	
		3-й	3-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 3,5	Ступень вищої освіти: <u>бакалавр</u>	Лекції	
		26 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		22 год.	4 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		57 год.	97 год.
		Вид контролю:	
		<u>екзамен</u>	<u>екзамен</u>

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 1/1,18

для заочної форми навчання – 1/12,12

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу:

Державному (конституційному) праву зарубіжних країн належить важливе місце у системі підготовки майбутніх фахівців у галузі права. Таке значення цієї навчальної дисципліни обумовлюється особливою значущістю суспільних відносин, які регулюються конституційним правом, тобто відносин, що склалися в політичній, економічній, соціальній та інших сферах життя суспільства.

Метою навчального курсу „Державне право зарубіжних країн” є ознайомлення студентів-правознавців з основними теоретичними положеннями науки зарубіжного державного права та основами державного права зарубіжних країн.

Завдання курсу:

теоретичні:

- засвоєння основних питань та термінів курсу;
- вивчення загальних принципів організації та функціонування державної влади в країнах світу;
- формування комплексного юридичного мислення;
- підготувати теоретичне підґрунтя для засвоєння галузевих юридичних дисциплін.

практичні:

- застосовувати здобуті теоретичні знання у процесі аналізу та моделювання політико-правових явищ та ситуацій;
- охарактеризувати актуальні проблеми розвитку сучасних державотворчих процесів у світі.

Програмні компетентності:

ЗК:

- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

СК:

- повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.
- здатність застосовувати знання засад і змісту інститутів міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.
- здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення

Програмні результати навчання:

- здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.
- проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.
- формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.
- вільно спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію.
- пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту.
- виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи

- демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права.

Міждисциплінарні зв'язки:

Для того, щоб краще зрозуміти проблеми конституційного права різних країн, студенти повинні добре засвоїти ключові питання таких дисциплін:

- конституційне право;
- державне будівництво та самоврядування в Україні. Муніципальне право;
- теорія держави і права.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1 ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Тема 1. Конституції зарубіжних країн.

Поняття конституції. Різні підходи до визначень поняття конституції у сучасному конституційному праві. Юридична, фактична, соціальна конституція. Основні етапи конституційного розвитку сучасних держав. Демократизація принципів, норм та інститутів у світовому конституційному просторі.

Зміст (наповненість правовим матеріалом), форма (спосіб організації та вираження правового матеріалу) і структура (внутрішній поділ на певні частини) конституцій. Конституціоналізм. Класифікація конституцій: писані та неписані, кодифіковані та не кодифіковані. Порядок прийняття та зміни конституцій в зарубіжних країнах. Ситуації, при яких приймається нова конституція: одночасно з утворенням нової держави, при умові глибоких структурних змін в державі. Способи прийняття нової конституції: установчим органом, референдумом, октроюванням, законодавчим представницьким органом або парламентом спільно з главою держави. Внесення змін та доповнень у конституцію. Конституції жорсткі та гнучкі. Конституційний контроль (нагляд): зміст, види та органи контролю.

Тема 2. Основні засади правового статусу особи.

Правовий статус особи як сукупність прав і свобод людини та громадянина, відображений у нормах усіх галузей права. Концепція прав людини і громадянина. Відмінності прав людини і прав громадянина у відповідних статтях конституцій зарубіжних країн. Позитивний та негативний способи конституційного формулювання прав, свобод та обов'язків. Приклади класифікацій прав і свобод в сучасній науці. Структура конституційного статусу людини і громадянина: громадянство; основні права, свободи та обов'язки; правові принципи; гарантії правового статусу. Поняття громадянства. Людина – особа – громадянин. Загальна декларація прав людини 1948р. Шляхи набуття громадянства:

- а) народження (філіація), що регулюється правом крові і правом ґрунту;
- б) натуралізація.

Вибір громадянства. Транферт. Відновлення громадянства. Утрата громадянства: позбавлення громадянства, екстрадиція. Політична правоздатність громадянина.

Значення конституційних гарантій прав і свобод громадян. Право на захист. Юридичний механізм захисту людиною своїх прав. Види конституційних гарантій прав і свобод: загальні, спеціальні юридичні, економічні, політичні, організаційні гарантії. Омбудсман: роль та повноваження. Правове становище іноземців, осіб без громадянства. Дипломатичний захист та умови його застосування. Декларація ООН про територіальний притулок 1967р.

Тема 3. Форми держави у зарубіжних країнах.

Концепція форми держави у конституційному праві. Форма держави – сукупність найбільш загальних ознак держави. Критерії форм держави: орган, наділений прерогативами глави держави; спосіб організації та здійснення суверенної влади на території держави; методи правління. Причини різноманітності форм держави в сучасному світі. Конституційний інститут форми правління. Форма правління – тип панування у даній державі. Монархія: абсолютна, дуалістична, обмежена (конституційна). Ознаки та приклади видів монархії. Республіка: президентська, парламентська, суперпрезидентська, змішана (парламентсько-президентська). Республіки «радянського типу». Ознаки та приклади видів республік у сучасному світі. Політичний режим – сукупність засобів і методів здійснення державної влади. Критерії поняття політичного режиму. Класифікація політичних режимів в сучасній науці. Тоталітарний режим: характеристика та ознаки. Авторитарний режим та його ознаки. Демократичний режим.

Інші види політичних режимів (перехідні): ліберально-демократичний, тиранія, військові режими, абсолютистські диктатури, авторитарні одно партійні режими. Державний режим як складова форми держави. Форма державно-територіального устрою (територіально-політична організація держави) у конституціях різних країн світу. Унітарні держави та її ознаки. Види унітарних держав: централізовані, децентралізовані та відносно децентралізовані. Автономія: поняття та види. Персональна, національно-територіальна та корпоративна автономії. Федерація та її ознаки. Федеративні держави симетричного та асиметричного типу. Конфедерація. Співдружність.

Тема 4. Глава держави у зарубіжних країнах.

Сучасні підходи до визначення фактичного і юридичного становища глави держави. Визначення ролі, місця і значення глави держави у конституціях різних країн. Залежність правового і реального статусу глави держави, його ролі у процесі здійснення державної влади від форм правління в державі. Основні моделі глави держави: а) глава держави – лідер країни; б) символ влади, держави. Монарх як символ державної влади у різних видах монархії. Характерні риси монарха. Особливі ритуали й символи влади монарха. Системи престолоуспадкування. Президент – глава держави у республіці. Способи обрання президента в країнах світу. Умови для кандидата в президенти у різних країнах. Припинення повноважень. Інститут відповідальності президента. Загальна характеристика повноважень та функцій глави держави. Допоміжні державні органи. Порядок заміщення поста глави держави в монархіях і республіках.

Змістовий модуль 2. ОСНОВИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Тема 5. Парламент у зарубіжних країнах.

Поняття і основні етапи становлення парламентаризму. Парламент – вищий представницький орган держави. Закріплення місця і ролі парламенту у конституціях різних країн. Способи формування палат. Правове становище (статус) депутата парламенту. «Вільний» та «імперативний» мандат. Спеціальні права та обов'язки депутатів. Головні елементи депутатського статусу: депутатський імунітет (недоторканість) та депутатський індемнітет (свобода висловлювань й голосування у парламенті). Порядок припинення депутатських повноважень. Підстави для припинення повноважень члена парламенту. Класифікація парламентів. Однопалатні (монокамерні) та двопалатні (бікамерні) парламенти. Дві моделі відносин у двопалатних парламентах – рівний і неоднаковий статус палат. Класифікація зарубіжних парламентів за обсягом їх компетенції: з абсолютно обмеженою компетенцією, з абсолютно необмеженою компетенцією, з непостійною (рухливою) компетенцією. Моделі парламенту, пов'язані з устроєм вищої державної влади. Класифікація У.Дайсі: суверені та несуверені парламенти. Сучасний розділ законодавчих органів на активні, маргінальні, мінімальні. Структура і порядок роботи парламентів. Керівні органи: спікер, бюро, президії. Повноваження глави палати або керівного органу палати. Сильний та слабкий спікер. Депутатські комісії: постійні та тимчасові; спеціалізовані (галузеві) та неспеціалізовані. Порядок формування та компетенція комісій. Партійні об'єднання - парламентські фракції. Форми роботи зарубіжних парламентів. Чергові та позачергові сесії. Надзвичайні сесії. Повноваження парламентів: законодавчого характеру; у сфері фінансів; з контролю за діяльністю уряду; пов'язані з формуванням інших органів влади. Судові та квазісудові функції. Імпічмент. Значення та форми парламентського контролю. Законодавчий процес та його стадії. Строки набрання законом чинності.

Тема 6. Уряд у зарубіжних країнах.

Уряд – колегіальний орган універсальної компетенції, що здійснює виконавчу і розпорядницьку владу в країні. Уряд, кабінет, рада міністрів, державна рада, адміністрація. Види урядів за партійною ознакою: однопартійні та багатопартійні (коаліційні) уряди. Безпартійні уряди у абсолютних монархіях, створені під час кризової

ситуації, сформовані військовими. Основні способи формування урядів: парламентський та позапарламентський способи та їх відмінності. Особливі процедури, які застосовуються в ряді країн (Росія, Бруней, Саудівська Аравія). Внутрішня організація уряду як колегіального органу. Континентальна (Італія, Франція, США) та англосаксонська (Австралія, Великобританія, Індія, Канада) системи. Глава уряду: прем'єр-міністр, перший міністр, міністр-голова, федеральний канцлер, «тишок». Закріплення місця і ролі глави уряду в конституціях різних країн. Повноваження глави уряду. Повноваження уряду: у сфері політичного керівництва; у сфері управління; зовнішньополітичні повноваження; надзвичайні; повноваження у галузі законодавства (участь у законотворчому процесі та власне правотворча діяльність). Конституційна відповідальність урядів у зарубіжних країнах. Політична відповідальність: колективна та індивідуальна.

Тема 7. Місцеве управління та самоврядування в зарубіжних країнах.

Система управління місцевими органами, що здійснюється спеціальними виборними органами – місцеве або муніципальне самоврядування. Європейська хартія про місцеве самоврядування. Головні ознаки самоврядування – виборність та значна самостійність у вирішенні місцевих питань. Місцеве управління – управлінська діяльність у місцевій територіальній одиниці. Основні риси адміністративно – територіального устрою зарубіжних країн. Роль адміністративно – територіального устрою у державній організації. «Природні» та «штучні» адміністративно – територіальні одиниці. Системи здійснення публічної влади на місцях:

англосаксонська, романо – германська, іберійська та система рад. Ознаки та особливості означених систем. Структура органів місцевого самоврядування. Обрання, статус та повноваження мера. Порядок формування місцевих органів. Ценові вимоги до кандидатів. Компетенція місцевого самоврядування: обов'язкові та необов'язкові повноваження. Фінансова база (види джерел доходів) муніципалітетів. Взаємодія органів місцевого самоврядування з центральною владою. Контроль центральних органів за роботою муніципалітетів: доповіді, ревізії, статистична інформація.

Тема 8. Основи конституційного права Великобританії.

Характеристика конституційного регулювання у Великобританії. Особливості несистематизованої Конституції Великобританії. Писана частина Конституції: статутне право, присуди (прецедент). Неписана частина: конституційні угоди. Наслідки специфічної форми британської Конституції. Конституційно-правовий статус особи у Великобританії. Найвищі органи влади Сполученого Королівства. Інститут монархії. Негативні наслідки збереження монархії. Уряд Великобританії: структура, формування, повноваження. Статус прем'єр-міністра. Британський парламент: структура та порядок формування. Сучасні тенденції розвитку англійського парламенту. Двопартійна система Великобританії. Лейбористська та Консервативна партії. Особливості судової влади Великобританії. Прецедентне право. Право створювати судовий прецедент: Суд корони, Високий суд, Апеляційний суд. Територіальний устрій Сполученого Королівства. Статус Шотландії, Уельсу, Ірландії. Вестмінстерський статут 1931 р. Співдружність націй.

Тема 9. Основи конституційного права США.

Принципи американського конституціоналізму. Характеристика американської Конституції 1787р. Білль про права. Основи конституційного ладу. Основа побудови системи державної влади – принцип розподілу влади. Система стримувань і противаг. Сучасний конституціоналізм у США. Президент у системі органів влади США. Вибори Президента. Екстраординарна процедура призначення президента і віце-президента. Повноваження президента США. Імпічмент. Президент – голова посадового апарату. Керівництво зовнішньою політикою. Статус віце-президента. Законодавча влада в США. Конгрес: Палата представників та Сенат. Формування, структура та компетенція Конгресу США. Організація виконавчої влади в США. Склад та статус американської адміністрації. Федералізм США – подвійна форма державного устрою із функціональним і територіальним поділом влади.

Тема 10. Основи конституційного права Французької республіки.

Загальна характеристика Конституції 1958р. Головна риса – концентрація політичної влади в руках виконавчих органів. Франція – неподільна, світська, демократична і соціальна Республіка. Президент Французької Республіки: вибори та повноваження. Особистий апарат Президента. Структура та порядок виборів до парламенту Франції. Компетенція та внутрішня структура Національних зборів та Сенату. Законодавчий процес. Встановлення переліку питань, з яких парламент може законодавствувати. Особливі процедури у французькому парламенті: блокуване голосування, процедура подолання опору Сенату. Уряд Франції. Рада міністрів – збори міністрів під головуванням президента республіки. Кабінет міністрів – збори міністрів під головуванням прем'єр-міністра. Призначення уряду та його повноваження. Статус прем'єр-міністра. Взаємодія уряду та парламенту: інтерпеляція, право петицій, питання про довіру, резолюція осуду. Політична відповідальність уряду. Конституційна рада – особливий орган, який контролює дотримання Конституції. Франція – член Євросоюзу.

Тема 11. Основи конституційного права Німеччини.

Характеристика Конституції Федеративної Республіки Німеччини 1949р. ФРН – демократична і соціальна федеральна держава. Договір про єдність Німеччини від 31 серпня 1990р. Постійні конституційні органи країни: федеральний президент, бундестаг, бундесрат, Федеральний уряд, Федеральний конституційний суд. Конституційно – правовий статус особи: закріплення у Основному законі та конституціях окремих земель. Конституційно – правовий статус парламенту в Німеччині. Бундестаг та бундесрат – дві палати німецького парламенту. Компетенція та формування палат парламенту. Особливості законодавчого процесу у ФРН. Перевага законодавчої ініціативи належить уряду, він і контролює законодавчий процес. Фракції – основна політична структура німецького парламенту. Комітети бундестагу відповідають міністерствам і мають право створювати комітети з розслідування. Участь у законодавчому процесі бундесрату. Голова держави. Порядок обрання Президента Німеччини та його повноваження. Відносини Президента з парламентом країни. Обрання та повноваження канцлера ФРН. Федералізм Німеччини – за територіальною ознакою. Ландтаги – виборчий однопалатний орган німецьких земель. Взаємодія федерації і земель. Особливості судового устрою ФРН. «Зібрання федерального права» 1958 – 1963 рр. – збірник чинного законодавства Німеччини.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усь ого	у тому числі					усь го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с. р.		л	п	лаб	ін д	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН												
Тема 1. Конституції зарубіжних країн.	11	2	2			7	11	1	1			9
Тема 2. Основні засади правового статусу особи.	11	2	2			7	11					11
Тема 3. Форми держави у зарубіжних країнах.	11	4	2			5	11		1			10
Тема 4. Глава держави у зарубіжних	11	4	2			5	11	1				10

країнах												
Разом за змістовим модулем 1	44	12	8			24	44	2	2			40
Змістовий модуль 2. ОСНОВИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН												
Тема 5. Парламент у зарубіжних країнах	9	2	2			5	10	1				9
Тема 6. Уряд у зарубіжних країнах.	9	2	2			5	9		1			8
Тема 7. Місцеве управління та самоврядування в зарубіжних країнах	9	2	2			5	9		1			8
Тема 8. Основи конституційного права Великобританії	9	2	2			5	9	1				8
Тема 9. Основи конституційного права США.	9	2	2			5	8					8
Тема 10. Основи конституційного права Французької республіки.	8	2	2			4	8					8
Тема 11. Основи конституційного права Німеччини.	8	2	2			4	8					8
Разом за змістовим модулем 2	61	14	14			33	61	2	2			57
Усього годин	105	26	22			57	105	4	4			97

5. Змістові модулі навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні засади конституційного права зарубіжних країн

ЛЕКЦІЙНИЙ МОДУЛЬ

1. Конституції зарубіжних країн (2 год.)
2. Основні засади правового статусу особи (2 год.)
3. Форми держави у зарубіжних країнах (4 год.)
4. Глава держави у зарубіжних країнах (4 год.)

СЕМІНАРСЬКИЙ МОДУЛЬ

1. Конституції зарубіжних країн (2 год.)
2. Основні засади правового статусу особи (2 год.)
3. Форми держави у зарубіжних країнах (2 год.)
4. Глава держави у зарубіжних країнах (2 год.)

МОДУЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Конституції зарубіжних країн (7 год.)
2. Основні засади правового статусу особи (7 год.)
3. Форми держави у зарубіжних країнах (5 год.)
4. Глава держави у зарубіжних країнах (5 год.)

Підсумкова тека: термінологічний диктант, тест

Змістовий модуль 2. Основи конституційного права зарубіжних країн.

ЛЕКЦІЙНИЙ МОДУЛЬ

5. Парламент у зарубіжних країнах (2 год.)
6. Уряд у зарубіжних країнах (2 год.)
7. Місцеве управління та самоврядування в зарубіжних країнах (2 год.)
8. Основи конституційного права Великобританії (2 год.)
9. Основи конституційного права США (2 год.)
10. Основи конституційного права Французької республіки (2 год.)
11. Основи конституційного права Німеччини (2 год.)

СЕМІНАРСЬКИЙ МОДУЛЬ

5. Парламент у зарубіжних країнах (2 год.)
6. Уряд у зарубіжних країнах (2 год.)
7. Місцеве управління та самоврядування в зарубіжних країнах (2 год.)
8. Основи конституційного права Великобританії (2 год.)
9. Основи конституційного права США (2 год.)
10. Основи конституційного права Французької республіки (2 год.)
11. Основи конституційного права Німеччини (2 год.)

МОДУЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

5. Парламент у зарубіжних країнах (5 год.)
6. Уряд у зарубіжних країнах (5 год.)
7. Місцеве управління та самоврядування в зарубіжних країнах (5 год.)
8. Основи конституційного права Великобританії (5 год.)
9. Основи конституційного права США (5 год.)
10. Основи конституційного права Французької республіки (4 год.)
11. Основи конституційного права Німеччини (4 год.)

Підсумкова тека: екзамен

Змістовий модуль 1. Загальні засади конституційного права зарубіжних країн

ЛЕКЦІЙНИЙ МОДУЛЬ

1. Конституції зарубіжних країн (1 год.)
4. Глава держави у зарубіжних країнах (1 год.)

СЕМІНАРСЬКИЙ МОДУЛЬ

1. Конституції зарубіжних країн (1 год.)
3. Вищі органи державної влади зарубіжних країн (1 год.)

МОДУЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

- 1 Конституції зарубіжних країн (9 год.)
- 2 Основні засади правового статусу особи (11 год.)
- 3 Місцеве управління та самоврядування в зарубіжних країнах (10 год.)
- 4 Форми держави у зарубіжних країнах (10 год.)

Підсумкова тека: термінологічний диктант, тест

Змістовий модуль 2. Основи конституційного права зарубіжних країн

ЛЕКЦІЙНИЙ МОДУЛЬ

5. Парламент у зарубіжних країнах. (1 год.)
8. Основи конституційного права Великобританії (1 год.)

СЕМІНАРСЬКИЙ МОДУЛЬ

6. Уряд у зарубіжних країнах (1 год.)
7. Місцеве управління та самоврядування в зарубіжних країнах (1 год.)

МОДУЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

5. Парламент у зарубіжних країнах (9 год.)
6. Уряд у зарубіжних країнах (8 год.)
7. Місцеве управління та самоврядування в зарубіжних країнах (8 год.)
8. Основи конституційного права Великобританії (8 год.)
9. Основи конституційного права США (8 год.)
10. Основи конституційного права Французької республіки (8 год.)
11. Основи конституційного права Німеччини (8 год.)

Підсумкова тека: екзамен

6. Методи навчання

Програма передбачає комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності бакалаврів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяють розвитку творчих засад особистості майбутнього бакалавра права з урахуванням індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу й спілкування (зокрема, студенто-центроване, самостійне та проблемно-орієнтоване навчання). З метою формування професійних компетенцій широко впроваджуються інноваційні методи навчання.

Методи, методики та технології: загальнонаукові і спеціальні методи пізнання правових явищ; методики правової оцінки поведінки чи діяльності індивідів і соціальних груп, ідентифікації правової проблеми та її вирішення на основі принципів права; інформаційно-комунікаційні технології.

У програмі передбачаються такі методи навчання:

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
- практичний метод (семінарські заняття, розв'язання правових задач, робота з нормативно-правовими актами);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, написання реферату);
- самостійна робота.

7. Методи контролю

Оцінювання здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю:

- усні форми контрольних заходів (індивідуальне та фронтальне опитування, колоквіуми тощо);
- письмові форми контрольних заходів (термінологічні диктанти, тестування, написання рефератів та доповідей тощо);
- елементи новітніх форм контролю (відповідь за опорним конспектом, опорною схемою або таблицею, виконання аналітичних, практичних завдань тощо);
- практичні форми контрольних заходів (розробка та захист презентацій з тем тощо).

Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному, письмовому, практичному методу контролю знань, зокрема: усним та письмовим екзаменам, залікам, колоквіумам, шляхом перевірки результатів самостійно виконаних завдань тощо.

8. Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Відповідно до *Стандарту вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право»* (наказом МОН №1379 від 12.12.18 р.) та *Освітньо-професійна програма «Право» з підготовки фахівців за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти* система оцінювання результатів навчання базується на таких основних принципах:

- обґрунтованість – оцінка повинна бути співмірною рівню результатів навчання;
- неупередженість – результати оцінювання мають бути об'єктивними і не залежати від суб'єктивної позиції того, хто оцінює, а критерії та методи оцінювання – єдиними для всіх, хто оцінюється;
- зрозумілість – система оцінювання повинна бути чіткою і абсолютно визначеною наперед як для тих, хто оцінює, так і тих, кого оцінюють;
- корисність – оцінювання повинно позитивно сприйматись тими, кого оцінюють, і бути внеском у здійснення завдань освітньо-професійної програми.

Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-трансферній системі організації освітнього процесу в Херсонському державному університеті (наказ ХДУ від 29.03.2016 р. № 218-Д) визначає, що: оцінювання академічних досягнень студентів здійснюється під час міжсесійного (поточного та атестаційного) та семестрового контролю знань студентів.

ЗАГАЛЬНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

5 (відмінно)

Студент в повній мірі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних та письмових відповідей, всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Усі практичні завдання виконано в повному обсязі та без помилок.

4 (добре)

Студент достатньо в повній мірі володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, під час усних виступів та письмових відповідей, здебільшого розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Під час висвітлення окремих питань не вистачає достатньої глибини відповіді та аргументації, допускає окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно виконав більшість практичних завдань.

3 (задовільно)

Студент частково володіє навчальним матеріалом, виявляє базові знання. Під час усних та письмових відповідей викладає його фрагментарно, поверхово, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно виконав половину практичних завдань.

2 (незадовільно)

Студент недостатньо володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускає при цьому суттєві помилки. Правильно виконав окремі практичні завдання.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ АУДИТОРНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

5 (відмінно)

Студент відмінно володіє теоретичним матеріалом, його відповідь відзначається повторною і вичерпністю знання матеріалу; він виявляє вміння вмотивовувати власне бачення аналізованих питань, покликаючись на думки вчених. При викладі теоретичного матеріалу студент виявляє належний рівень логічності та доказовості, наявність самостійних міркувань і висновків, що свідчить, що він ознайомився з рекомендованою до курсу науковою літературою, а також запропонованою до опрацювання додатковою літературою і використовує здобуту інформацію при висвітленні питання. Теоретичні положення підкріплені конкретними прикладами. Студент уміє застосовувати теоретичні знання на практиці, пов'язуючи його з суміжними темами. Практичні завдання в аудиторії і задані додому виконав повністю. На додаткові запитання викладача відповідає чітко, послідовно, аргументовано. Студент уміє робити самостійні висновки, висловлює гіпотези, дискутує й аргументує, посилаючись на першоджерела.

4 (добре)

Студент знає проблемні питання, відповідь його повна й аргументована, свідчить про міцні знання матеріалу. У викладі використовує різні погляди вчених на обговорювану тему. Студент опрацював рекомендовану до курсу основну літературу, але у викладі матеріалу допускається помилка у визначенні значимості того чи іншого джерела. Чітко відповідає на поставлені викладачем додаткові питання, але не завжди підкріплює відповідь прикладами. Відповідь студента логічна, структурована. Проте допускає деякі неточності у формулювання узагальнень та висновків й у використанні понятійного апарату.

3 (задовільно)

Студент у викладі теоретичного матеріалу допускає деякі неточності, відповідь студента неповна, поверхова, недостатньо аргументована. Студент знає значну частину матеріалу, але ці знання мають не системний характер. На додаткові питання викладача не завжди дає правильну, точну відповідь. Знає стандартні дефініції, основну термінологію теми. У мові викладу трапляються граматичні і стилістичні помилки.

2 (незадовільно)

Студент не володіє знанням матеріалу, допускає неточності і помилки при посиланні на факти і приклади. На додаткові питання відповідає лише частково. Студент не обізнаний з рекомендованою літературою, тому не володіє термінологією і не здатен сформулювати дефініції. Мовлення студента відзначається бідністю, відчувається брак достатнього словникового запасу та відсутність сформованого понятійного апарату.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

5 (відмінно)

Студент повно і всебічно розкриває винесені для самостійного опрацювання питання, вільно оперує поняттями і термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну думку щодо відповідної теми і може аргументовано її доводити. Усі види практичних завдань правильно виконані та оформлені належним чином.

4 (добре)

Студент розкриває винесені для самостійного опрацювання питання, оперує поняттями і термінологією, демонструє знання джерел, має власну думку щодо відповідної теми, однак не може її довести. Усі види практичних завдань виконані та оформлені належним чином, проте допущено помилки у виконанні завдань.

3 (задовільно)

Студент розкриває не всі питання, винесені для самостійного опрацювання, невпевнено оперує поняттями і термінологією, демонструє знання більшості джерел. При виконанні практичних завдань припускається помилок, виконані завдання оформлені належним чином, однак деякі завдання не виконані.

2 (незадовільно)

Студент у загальних рисах розкриває питання, винесені для самостійного опрацювання, не розуміє їх сутність, намагається робити висновки, але при цьому припускається помилок, матеріал викладає нелогічно. Виконуються лише окремі завдання, винесені на самостійне опрацювання, не дотримуючись вимог при їх оформленні.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРЕЗЕНТАЦІЇ

При оцінці презентації враховуються такі позиції: зміст, розкрито всі аспекти теми, матеріал викладений у доступній формі, слайди розташовані в логічній послідовності, заключний слайд із висновками, бібліографія з перерахуванням всіх використаних ресурсів, елементи оформлення, зміна слайдів, дизайн, анімація: стандартні, установка ефектів при зміні слайдів, графіки, діаграми, малюнки, елементи творчості, оригінальність і винахідливі приклади.

5 (відмінно)

У презентації відображено глибоке розуміння та усвідомлення матеріалу, творчий підхід до поставлених задач. Під час аналізу-інтерпретації зроблені самостійні висновки, аргументація, висловлене власне ставлення до проблеми. Малюнки, звуки, фото, анімації – у кількості, виправданій змістом презентації. Робота виконана творчо і самостійно. Презентація характеризується оригінальністю.

4 (добре)

Презентація має задовольняти всім критеріям нижчого рівня і одному або двом таким: відображає глибокий пошук при дослідженні та застосування навичок мислення високого рівня; показує явне поглиблення та розуміння теми; притягує увагу аудиторії. Проект має чіткі цілі, відповідні темі. Включена інформація добута із різноманітних джерел. Проект корисний не тільки для студентів, які його створили

3 (задовільно)

Проект представляє інформацію структуровано у формі опорного конспекту, зрозуміло для аудиторії. Зроблений акцент на важливих питаннях. Проект сфокусований на темі, але не висвітлює її. Наявна певна організаційна структура, але вона не явна з показу. Можуть бути фактичні помилки чи незрозумілості, але вони не значні.

2 (незадовільно)

Проект здається випадковим, нашвидку зробленим, чи незакінченим. Наявні значні фактичні помилки, незрозумілості та нерозуміння теми. Студент повністю не володіє матеріалом, наявний плагіат.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕФЕРАТУ

Викладене розуміння реферату як цілісного авторського тексту визначає критерії його оцінювання: новизна змісту; обґрунтованість вибору джерел; ступінь розкриття сутності питання; дотримання вимог до оформлення.

Новизна змісту: а) актуальність теми дослідження; б) новизна й самостійність у постановці проблеми, формулювання нового аспекту відомої проблеми у встановленні нових зв'язків (міжпредметних, внутрішньопредметних, інтеграційних); в) уміння працювати з дослідженнями, аналітичною літературою, систематизувати й структурувати матеріал; г) наявність авторської позиції, самостійність оцінок і суджень; д) стильова єдність тексту.

Ступінь розкриття сутності питання: а) відповідність плану темі реферату; б) відповідність змісту й плану реферату; в) повнота й глибина знань з теми; г) обґрунтованість способів і методів роботи з матеріалом; е) уміння узагальнювати, робити висновки, зіставляти різні точки зору по одному питанню (проблемі).

Обґрунтованість вибору джерел: а) оцінка використаної літератури: чи розглянуті найбільш відомі роботи з теми дослідження (у т.ч. журнальні публікації останніх років, останні статистичні дані, довідки й т.д.).

Дотримання вимог до оформлення: а) правильність оформлення посилання на використану літературу, список літератури; б) оцінка грамотності й культури викладу (у т.ч. орфографічної, пунктуаційної, стилістичної культури), володіння термінологією; в) дотримання вимог до обсягу реферату.

5 (відмінно)

Виконані всі вимоги до написання й захисту реферату: позначені проблема й обґрунтована її актуальність, зроблений аналіз різних точок зору на проблему й логічно викладена власна позиція, сформульовані висновки, тема розкрита повністю, витриманий обсяг, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення, дані правильні відповіді на додаткові питання

4 (добре)

Виконані всі формальні вимоги до написання й захисту реферату: витриманий обсяг, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення. Проблема позначена, але не достатньо обґрунтована її актуальність, зроблений короткий аналіз різних точок зору на проблему й викладена власна позиція, сформульовані висновки, тема розкрита достатньо повно, дані правильні відповіді на додаткові питання, але при цьому допущені деякі недоліки. Не обґрунтовано актуальність проблеми, висновки не чіткі. Наявні певні неточності у викладенні матеріалу. Вимоги щодо оформлення дотримано

3 (задовільно)

Основні вимоги до реферату і його захисту виконані, але при цьому допущені недоліки. Зокрема, є неточності у викладі матеріалу; відсутні логічна послідовність у судженнях; не витриманий обсяг реферату; є недоліки в оформленні; на додаткові питання при захисті дані неповні відповіді

2 (незадовільно)

Тема реферату не розкрита, виявляється істотне нерозуміння проблеми, наявний плагіат.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ДОПОВІДЕЙ

При оцінці відповіді необхідно виділити наступні елементи: актуальність описаної проблеми та реальність запропонованого механізму вирішення даної проблеми; подання власної точки зору (позиції, ставлення) при розкритті проблеми; розкриття проблеми на теоретичному рівні (у порівнянні і з обґрунтуваннями); логіка в аргументації своєї точки зору, врахування реальних обставин суспільного життя та власного життєвого досвіду; оригінальність підходу до вирішення проблем; узгодженість в тексті ключових тез та аргументів; несуперечність особистісних суджень.

5 (відмінно)

Відображена світоглядна позиція автора, його погляд на сутність проблеми. Проблема розкрита на теоретичному рівні, у зв'язках і з обґрунтуваннями, з точним і повним використанням фахових термінів і понять у контексті відповіді. Робота логічна, послідовна, композиційно чітка. Дано аргументацію своєї думки з опорою на факти громадського життя або особистий досвід.

4 (добре)

Представлено власну точку зору (позицію, ставлення) при розкритті проблеми. Проблема розкрита на теоретичному рівні, з обґрунтуваннями, з достатнім використанням фахових термінів і понять у контексті відповіді. Власна думка аргументована фактами громадського життя або особистим досвідом.

3 (задовільно)

Проблема розкрита при формальному використанні фахових термінів. Власна думка не достатньо аргументована фактами громадського життя або власним досвідом.

2 (незадовільно)

Тема реферату не розкрита, виявляється істотне нерозуміння проблеми, наявний плагіат.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ, ЯК ВИДУ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

5 (відмінно)

Завдання виконано в повному обсязі та студентом самостійно. Навчально-інформаційні уміння студента виражаються у роботі з підручником, володінні різними способами читання, складанню плану, підготовці рецензії та/або конспекту, вмінню користуватися бібліотекою, здійснювати спостереження, експеримент тощо. Навчально-інтелектуальні уміння студента під час виконання індивідуального завдання виражаються у визначенні понять, аналізі, синтезу, порівнянні, класифікації, систематизації, узагальненні, абстрагуванні, вмінні відповідати на запитання, виконувати творчі завдання тощо. Вміння застосовувати на практиці набуті знання виражаються у володінні умінням творчо-пошукової діяльності.

4 (добре)

Завдання виконано в неповному обсязі. Індивідуальне завдання студент виконав за консультацією викладача. Навчально-інформаційні уміння студента виражаються у роботі з підручником, володінні різними способами читання, складанню плану, підготовці рецензії та/або конспекту, вмінню користуватися бібліотекою. Навчально-інтелектуальні уміння студента під час виконання індивідуального завдання виражаються у визначенні понять, аналізі, синтезу, порівнянні, класифікації, систематизації, узагальненні, вмінні відповідати на запитання. Студент демонструє вміння застосовувати на практиці набуті знання у стандартних практичних ситуаціях.

3 (задовільно)

Завдання виконано в фрагментарно. Індивідуальне завдання студент виконав за консультацією викладача. Навчально-інформаційні уміння студента виражаються у роботі з підручником, підготовці конспекту, вмінню користуватися бібліотекою. Навчально-інтелектуальні уміння студента під час виконання індивідуального завдання виражаються у визначенні понять, аналізі, класифікації, вмінні частково відповідати на запитання. Студент демонструє уміння вибирати відомі способи дій для виконання фахових завдань та здійснювати первинну обробку навчальної інформації без подальшого її аналізу.

2 (незадовільно)

Виконано окремі елементи індивідуального завдання. Рівень самостійності студента дуже низький. Навчально-інформаційні уміння студента виражаються лише у роботі з підручником. Навчально-інтелектуальні уміння студента під час виконання індивідуального завдання виражаються у частковому визначенні понять та здатності на побутовому рівні відповідати на запитання. Студент має низький рівень сформованості фахових методичних вмінь, або не демонструє його взагалі.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ОBOB'ЯЗKОВИХ KONTPOЛЬНИХ PОБІT ЗAOЧHOЇ ФOPMИ HABЧAHHЯ

Зараховано

Обов'язкова контрольна робота студентів заочної форми навчання вважається зарахованою у випадку, якщо її зміст та оформлення відповідають наступним критеріям: відповідність основних положень роботи НПА; змістовність і конкретність викладення; достатня повнота викладення питання, тобто повністю розкрито явище або елементи досліджуваного процесу, розглянуто всі сторони проблеми; завершеність викладення кожної думки; виключення повторів; юридична грамотність; оформлення контрольної роботи відповідно до вимог; продемонстровано знання положень основної та допоміжної літератури, робота виконана відповідно до визначеного варіанту, правильно виконано практичне завдання.

Не зараховано

Обов'язкова контрольна робота студентів заочної форми навчання вважається не зарахованою у випадку, якщо її зміст та оформлення допускають наступні помилки: робота виконана не відповідно до визначеного варіанту, оформлено з суттєвим порушенням вимог щодо оформлення, зміст завдання розкрито фрагментарно, не виконано, або неправильно виконано практичне завдання, відсутні в тексті посилання та список використаних джерел.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ (приклад)

Час виконання 80 хвилин

Структура тесту

Тест складається з **30 завдань**, за які студент може набрати 45 тестових балів (кожна правильна відповідь оцінюється в 1,5 бали).

За умови успішного розв'язання тестових завдань, студент може набрати від 23 до 46 тестових балів. Студентові, який набрав від 1 до 22 тестових балів, тест не зараховується.

Загальні критерії оцінювання тестових завдань

Оцінка «відмінно» – студент дав не менше 90% правильних відповідей.

Оцінка «добре» – студент дав не менше 70% правильних відповідей.

Оцінка «задовільно» – студент дав не менше 50% правильних відповідей.

Оцінка «незадовільно» – студент дав менше 50% правильних відповідей.

Тестовий бал	Бал за 100-бальною шкалою оцінювання	Оцінка за шкалою ХДУ		Тестовий бал	Бал за 100-бальною шкалою оцінювання	Оцінка за шкалою ХДУ
--------------	--------------------------------------	----------------------	--	--------------	--------------------------------------	----------------------

45	100	А відмінно	22	59	FX незадовільно
44	97		21	56	
43	95		20	52	
42	91		19	49	
41	89	В добре	18	45	
40	86		17	42	
39	84		16	38	
38	82		15	35	
37	80	С добре	14	34	
36	78		13	29	F незадовільно
35	76		12	26	
34	74		11	23	
33	72		10	21	
32	71	D задовільно	9	19	
31	69		8	17	
30	67		7	15	
29	67		6	13	
28	65		5	10	
27	64	Е задовільно	4	8	
26	63		3	6	
25	62		2	4	
24	61		1	2	
23	60		0	1	

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КОМПЛЕКСНИХ КОНТРОЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

5 (відмінно)	A 90-100 б	Здобувач має глибокі міцні і системні знання з усього теоретичного курсу, може чітко сформулювати та використовує у своїх відповідях спеціальну термінологію дисципліни, володіє понятійним апаратом, письмова відповідь не містить помилок.
4 (добре)	B 82-89 б	Здобувач має міцні і системні знання з усього теоретичного курсу, але допускає незначні помилки, може чітко сформулювати та використовує у своїх відповідях спеціальну термінологію дисципліни, володіє понятійним апаратом, але може допустити неточності, зустрічаються незначні помилки у письмовій відповіді.
	C 74-81 б	Здобувач знає програмний матеріал у повному обсязі, але не вміє самостійно мислити. Відповідь його повна, логічна, але з певними неточностями.
3 (Задовільно)	D 64-73 б	Здобувач відтворює значну частину теоретичного матеріалу з питань курсу, виявляє знання і розуміння основних положень, відповідь містить помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.
	E 60-63 б	Здобувач має початковий рівень знань, виявляє розуміння основних положень навчального матеріалу з дисципліни; здатний з помилками дати визначення понять та термінів, що визначенні в ККР, але висновки робить нелогічні, непослідовні
2 (незадовільно)	FX 35-59 б	Здобувач мало слабо орієнтується в поняттях, визначеннях.
	F 1-34 б	Здобувач зовсім не володіє необхідними знаннями, уміннями, навичками та науковими термінами з дисципліни.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ НА ДИФЕРЕНЦІЙНОМУ ЗАЛІКУ/ ЕКЗАМЕНУ

<u>5 Відмінно А</u> <u>90-100 б</u>	Зміст курсу засвоєний в повній мірі. Студент має системні, повні, ґрунтовні знання відповідно до вимог навчальної програми, вміє вільно та самостійно викласти зміст всіх питань програми навчальної дисципліни, розуміє її значення для своєї професійної підготовки й усвідомлено використовує їх на практиці. Студенту властивий високий (творчий) рівень компетентності, він уміє самостійно аналізувати, оцінювати, узагальнювати вивчений матеріал, добирати джерела інформації та користуватися ними. Відповідь студента є повною, логічно обґрунтованою, з правильним використанням наукових термінів. Письмові завдання виконані цілком, відповідь обґрунтована й правильно оформлена..
<u>4 Добре В</u> <u>82-89 б</u>	Теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, необхідні практичні навички роботи із вивченим матеріалом сформовані, усі передбачені навчальною програмою завдання виконані переважно якісно. Студент добре опанував вивчений матеріал, уміє застосовувати знання в стандартних ситуаціях, аналізувати й систематизувати інформацію. Студент уміє дати ґрунтовну відповідь на поставлене запитання, володіє понятійним апаратом, характеризується достатнім рівнем компетентності. Студент самостійним виправляє допущені помилки, кількість яких є незначною. Письмові завдання виконані цілком, але допущенні незначні неточності в оформленні.
<u>4 Добре С</u> <u>74-81 б</u>	Теоретичний зміст курсу здебільшого засвоєний. Необхідні практичні навички роботи з вивченим матеріалом сформовані на достатньому рівні. Усі передбачені навчальною програмою завдання виконані в повному обсязі, з незначними помилками. Студент уміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, загалом самостійно застосовувати її на практиці, і виправляти помилки, добирати аргументи. Відповіді на запитання є логічними, аргументованими, хоч і мають неточності, зокрема, кілька суттєвих помилок. Письмові завдання виконані в повному обсязі, однак допущено низку неточностей в оформленні.
<u>3 Задовільно D</u> <u>64-73 б</u>	Теоретичний зміст курсу засвоєний частково. Необхідні практичні навички роботи із вивченим матеріалом сформовані на базовому рівні. Студент загалом правильно відтворює навчальний матеріал, знає основні теорії і факти, уміє наводити власні приклади на підтвердження певних думок, робити окремі висновки. Виявляє середній рівень компетентності. Більшість робіт, передбачених програмою, виконано частково, деякі з фактичними та змістовними помилками.
<u>3 Задовільно E</u> <u>60-63 б</u>	Теоретичний зміст курсу засвоєний лише частково. Деякі практичні навички не сформовані. Студент виявляє поверхневі знання базового матеріалу, значну частину якого відтворює на репродуктивному рівні. Відповідь є недостатньо осмисленою. Уміє застосовувати знання для виконання завдання за зразком. Більшість передбачених програмою навчальних завдань не виконано або якість їх виконання недостатня.
<u>2 Незадовільно</u> <u>FX</u>	Теоретичний зміст курсу засвоєний лише фрагментарно. Необхідні практичні навички не сформовані. Студент не знає базового матеріалу, не володіє

<u>35-59 б</u>	понятійним апаратом. Відзначається низьким рівнем компетентності. Більшість передбачених програмою навчальних завдань не виконано або якість їх виконання мінімальна. За додаткової самостійної роботи над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання завдань. Письмові завдання не виконані або виконані з принциповими помилками у змісті та оформленні.
<u>2 Незадовільно</u> <u>Е</u> <u>1-34 б</u>	Теоретичний зміст курсу не засвоєний. Необхідні практичні навички роботи не сформовані, необхідні знання не виконані або мають грубі помилки. Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнавання й відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів. Необхідна подальша робота (зокрема повторне вивчення курсу).

**Таблиця переведення оцінок з національної системи оцінювання
в 100-бальну при застосуванні середнього балу поточного, атестаційного і
семестрового контролю**

Національна система та система ECTS	Середній бал	100-бальна система	Залік	Національна система та система ECTS	Середній бал	100-бальна система	Залік
Відмінно А	5,0	- 100 б.	Зарахова но	Задовільно Е	2,9	- 60 б.	Не зараховано
	4,9	- 97 б.			2,8	- 60 б.	
	4,8	- 93 б.		Незадовільно FX	2,7	- 59 б.	
	4,7	- 90 б.			2,6	- 56 б.	
Добре В	4,6	- 89 б.			2,5	- 52 б.	
	4,5	- 87 б.			2,4	- 49 б.	
	4,4	- 85 б.			2,3	- 45 б.	
	4,3	- 83 б.			2,2	- 42 б.	
Добре С	4,2	- 81 б.			2,1	- 38 б.	
	4,1	- 80 б.			2,0	- 35 б.	
	4,0	- 78 б.		Незадовільно F	1,9	- 34 б.	
	3,9	- 76 б.			1,8	- 29 б.	
Задовільно D	3,8	- 74 б.			1,7	- 23 б.	
	3,7	- 73 б.			1,6	- 18 б.	
	3,6	- 71 б.			1,5	- 13 б.	
	3,5	- 69 б.			1,4	- 8 б.	
	3,4	- 67 б.			1,3	- 4 б.	
Задовільно Е	3,3	- 64 б.			1,2	- 3 б.	
	3,2	- 63 б.			1,1	- 2 б.	
	3,1	- 62 б.			1	- 1 б.	
	3,0	- 61 б.					

Оцінка з дисципліни за семестр, що виставляється у «Відомість обліку успішності», складається з урахуванням результатів поточного, атестаційного й семестрового контролю і оформлюється: за національною системою, за 100-бальною шкалою та за шкалою ECTS

100-бальна система	оцінка ECTS	оцінка за національною системою	
		екзамен, диференційований залік	залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. Рекомендована література

Базова

1. Волощук, О. Т. Конституційне право зарубіжних країн: навч.-метод. комплекс / О. Т. Волощук, А. З. Георгіца; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2010. – 248 с.
2. Георгіца А.З. Конституційне право зарубіжних країн : Підручник. / А. З. Георгіца ; Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. – Тернопіль.- 2003. – 432с.
3. Державне право зарубіжних країн [Текст] : особлива частина : навч. посіб. / [Л. Д. Варунц та ін.] ; за заг. ред. В. О. Серьогіна ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. - Х. : ХНУВС, 2011. - 292 с.
4. Державне право зарубіжних країн: навч. посіб. / А. В. Панов; ДВНЗ "Ужгород. нац. ун-т", Ф-т міжнар. відносин, Каф. міжнар. відносин. – Ужгород: Бреза А.Е., 2011. – 229 с.
5. Державне право зарубіжних країн (у схемах): навч. посіб. / Б. В. Калиновський, О. Я. Лапка, Н. Я. Лапка [и др.]; Нац. акад. внутр. справ. – К.: КНТ, 2012. – 526 с.
6. Державне право зарубіжних країн. Загальна частина: навч. посіб. / Ю. М. Коломієць; Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2010. – 211 с.
7. [Закоморна К.О.](#) Державне (конституційне) право зарубіжних країн [Текст] : посіб. для підготов. до іспитів / К. О. Закоморна. - Х. : Право, 2014. - 264 с.
8. Закоморна, К. О. Державне (конституційне) право зарубіжних країн [Текст] : (навчальні матеріали та схеми) : посіб. для підгот. до іспитів / К. О. Закоморна. - 2-ге вид., перероб. - Харків : Право, 2016. - 280 с.
9. Івановська, Алла Миколаївна. Конституційне право зарубіжних країн [Текст] : навч. посіб. : [у 2 ч.] / А. М. Івановська ; Хмельниц. ун-т упр. та права. - Хмельницький : Хмельниц. ун-т упр. та права, 2018. Ч. 1. - 2018. - 591 с., Ч. 2. - 2018. - 652 с.
10. Конституційне право зарубіжних країн [Текст] : навч. посіб. / ред. В. О. Ріяка. - К. : Юрінком Інтер, 2002. - 512 с.
11. Конституційне (державне) право зарубіжних країн [Текст] : навч.-метод. посіб. / уклад. А. З. Георгіца [та ін.] ; Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці : Рута, 2008. - 128 с.
12. Конституційне право зарубіжних країн [Текст] : навч. посібник для підготовки до іспитів / упор. І. В. Тетарчук, Т. Є. Дяків. – Київ : Центр учбової літератури, 2017. – 206 с.
13. [Коломієць Ю.М.](#) Державне право зарубіжних країн. Загальна частина [Текст] : навч. посіб. / Ю. М. Коломієць ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. - Х. : ХНУВС, 2010. - 211 с.
14. Лапка О.Я., Пікуля Т.О. Конституційне (державне) право зарубіжних країн: у схемах: Навч. посіб. – Київ.: Вид-во „Атіка”, 2008. – 216с.
15. [Орленко В.І.](#) Конституційне (державне) право зарубіжних країн [Текст] : посіб. для підготов. до іспитів / В. І. Орленко, В. В. Орленко. - Вид. 2-е, стер. - К. : Паливода А. В. [вид.], 2011. - 237 с.
16. Панов А.В. Державне право зарубіжних країн [Текст] : навч. посіб. / Ален Панов ; Держ. вищ. навч. закл. "Ужгород. нац. ун-т", Ф-т міжнар. відносин, Каф. міжнар. відносин. - Ужгород : Бреза А. Е., 2011. - 229 с.
17. Шаповал В. М. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс: підруч. / В. М. Шаповал. – К.: Юрінком Інтер, 2018. – 464 с.
18. Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн [Текст] : для студ. спец. "Правознав." / Черніг. держ. ін-т права, соц. технол. та праці, Каф. історії та теорії держави і права, конституц. та адмін. права ; уклад. О. Г. Козинець, канд. іст. наук. - Чернігів : Черніг. держ. ін-т права, соц. технологій і праці, 2010. - 260 с.

Допоміжна

1. Богачова, О. В. Законотворчий процес зарубіжних країн / О. В. Богачова, О. В. Зайчук, О. Л. Копиленко. – К.: Реферат, 2006. – 656 с. – (Енциклопедія законотворчості).
2. Виборчі технології та право [Текст] : метод. рек. до курсу / Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича ; [уклад. С. Б. Боднар, І. В. Ковбас, А. М. Худик]. - Чернівці : Чернів. нац. ун-т , 2017. - 54 с.
3. Грін О.О. Конституційне право зарубіжних країн: Навчальний посібник: Альб. схем / О.О.Грін. – Ужгород: Видавництво ФОП Бреза А.Е., 2015. – 183с.
4. Демократія у країнах Східної Європи: конституційно-правовий вимір (Тодиківські читання): зб. наук. доп. і повідомлень IV міжнар. наук. конф. молодих вчених, аспірантів і студ. (27-28 травня 2011 р.) / за заг. ред. проф. А. П. Гетьмана. – Х.: Права людини, 2011. – 336 с.
5. Історія Великої Британії [Текст] : навчальний посібник для студентів факультету іноземних мов денної та заочної форм навчання / укл.: І. І. Кривошея, О. В. Барвінок. – Електронні дані. – Київ : КНТ, 2017. – 206 с.
6. Конституції нових держав Європи та Азії. Українська правнича фундація. / Упоряд. С. Головатий. - К.: Укр. Правн. Фундація. Вид-во "Право", 1996. – 529 с.
7. Конституційні засади сучасного державотворення [Текст] : навч. посіб. у питаннях і відповідях / [Т. Є. Кагановська та ін.] ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. Т. Є. Кагановської ; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, Юрид. ф-т. - Харків : Право, 2017. - 303 с.
8. Конституційне законодавство зарубіжних країн. Хрестоматія [Текст] : навч. посіб. / упоряд. В. О. Ріяка, К. О. Закоморна. - К. : Юрінком Інтер, 2007. - 384 с.
9. Проблеми сучасної конституціоналістики [Текст] : навч. посіб. Вип. 4. Конституційне гуманітарне право / [Н. В. Аніщук та ін.] ; за заг. ред.: А. Р. Крусян, д-ра юрид. наук, проф., А. А. Єзерова, канд. юрид. наук, доц. ; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.", Громад. центр прав. ініціатив. - Київ : Юрінком Інтер, 2018. - 521, [2] с.
10. Практикум з Конституційного права [Текст] : навч. посіб. - Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ., 2018. - 608 с.
11. Савчин, Михайло Васильович. Сучасні тенденції конституціоналізму у контексті глобалізації та правового плюралізму [Текст] : монографія / Михайло Савчин ; Ужгород. нац. ун-т, НДІ порівнял. публ. права та міжнар. права, Юрид ф-т. - Ужгород : РІК-У, 2018. - 439 с.
12. Державне право зарубіжних країн (у схемах): Навч. посіб. / Б.В. Калиновський, О.Я. Лапка, Н.Я. Лапка, Т.О. Пікуля, Л.А. Івершенко, Л.М. Козодой, К.В. Тарасенко; За заг. ред. О.Я. Лапки. – К.: КНТ, 2012. – 528с.
13. Левицька Г. Особливості конституційного процесу в арабських державах / Г. Левицька // Вісн. Львів. ун-ту. Серія юридична. – Л., 2005. – Вип. 41. – С. 137–141.
14. Олійник, А. Ю. Основи історії і теорії держави та права [Текст] : навч. посібник / А. Ю. Олійник. – Київ : Центр учбов. літератури, 2015. – 200 с.
15. Сарнацький, О. П. Міжнародні відносини та світова політика (пер. пол. XVII ст.-1918 р.) [Текст] : навчальний посібник / О. П. Сарнацький. – Запоріжжя : Інтер-М, 2015. – 397 с.
16. Шаповал, Володимир М. Сучасний конституціоналізм [Текст] : монографія / В. М. Шаповал ; Юридична фірма "Салком". Науково-аналітичний центр. - К. : Юрінком Інтер, 2005. - 560 с.
17. Шаповал, Володимир Миколайович. Феномен конституційного права [Текст] : монографія / Володимир Шаповал ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. - Київ : Ін-т законодавства Верховної Ради України, 2017. - 422 с.

10. Інформаційні ресурси

Бібліотечний фонд ХДУ:

Бази даних власної генерації, що мають постійний безкоштовний повнотекстовий доступ в мережі Інтернет (відкритий доступ):

- Електронний каталог **eLibrary** (<http://elibrary.kspu.edu/>);
- Електронний архів-репозитарій наукових публікацій працівників та студентів Херсонського державного університету **eKhSUIR** (<http://ekhsuir.kspu.edu/>).

Доступ в локальній мережі університету з усіх IP – адрес:

- **Web of Science** (<http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/Library.aspx>);
- **Scopus**
(<http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/Library.aspx>);
- **Springer Link** (<http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/Library.aspx>).

Організація доступу до відкритих інформаційних ресурсів (корисні посилання на Web-сторінці Наукової бібліотеки).

- **Українські журнали в SCOPUS та Web of Science**
(<http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/Library/2013Academics/2013UJSc.aspx>)
- **Іноземні електронні ресурси вільного доступу**
(<http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/Library/2013Academics/2016FreeAccess.aspx>)
- **Фахові періодичні видання**
http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/Library/Info_2017/2017_Periodika.aspx
- **Українські Інтернет-ресурси**
- http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/Library/Info_2017/2017_link.aspx